

Педагогічні обрії

Інформаційний вісник
Відділ освіти Красилівської райдержадміністрації
Районний методичний кабінет
№4(68), квітень, 2012 рік

15 квітня – День світлого Христового Воскресіння

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Прийміть найщиріші вітання з нагоди світлого і радісного свята

–ВЕЛИКОГО ДНЯ СВІТЛОГО ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ!

У житті кожного Великдень – свято особливо шановане та величне.

У цей святковий день розпочинається справжня весна – період оновлення природи, надій і сподівань людей на краще.

Ми переосмислюємо праведність своїх помислів, бажань та вчинків, ще раз замислюємось над вічними цінностями християнської моралі, сповнюємось любов'ю до ближнього, добра та милосердя, миру і гармонії у власних душах.

Бажаємо вам, вашим рідним і близьким міцного здоров'я, достатку, благополуччя, гарного настрою, миру та спокою!

Нехай сяйво Божественного Воскресіння Христового увійде в кожную оселю, стане для вас джерелом життєдайної енергії, любові, достатку і благополуччя!

Нехай ваші душі будуть багаті на добро, світлі, як Великодній рушник і веселі, як українські писанки!

Хай малинові дзвони Великодня принесуть у ваші сім'ї щастя, радість, віру, надію і любов!

Запашної вам Великодньої паски!

В.СНІГУР, начальник відділу
освіти Красилівської
райдержадміністрації.

Л.КОНДРАТЮК, голова районної
профспілки організації працівників
освіти і науки.

Читайте у
випуску:

Шановні колеги!
- 1 стор.

Офіційно
- 2 стор.

Вкладка
до вісника
“Красилівщина
краєзнавча”
- 3 - 10 стор.

Офіційно
План-календар
- 11 стор.

Вітаємо!
- 12 стор.

Офіційно

НАКАЗИ З ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:

№146 від 30.03.2012р. «Про проведення районного етапу обласного конкурсу «Вихователь року – 2012».

№147 від 02.04.2012р. «Про проведення місячника екологічної освіти і виховання в школах та позашкільних навчальних закладах».

№156 від 04.04.2012р. «Про проведення районних змагань зі спортивного туризму серед учнівської молоді».

№158 від 04.04.2012р. «Про затвердження Плану заходів щодо відзначення 290-річчя з дня народження Григорія Сковороди».

№159 від 04.04.2012р. «Про порядок проведення ДПА у загальноосвітніх навчальних закладах району у 2011-2012 н.р.»

№161 від 06.04.2012р. «Про проведення місячника Червоного Хреста в навчальних закладах району».

Шановні освітяни!

Наближається до завершення 2011/2012 навчальний рік.

Перед працівниками в і д д і л у о с в і т и , керівниками навчальних закладів та педагогічними колективами с т о ї т ь в а ж л и в е

завдання – завершити його своєчасно і організовано.

Управління освіти і науки Хмельницької облдержадміністрації направило нам до виконання Методичні рекомендації щодо організованого закінчення навчального року та проведення державної підсумкової атестації у 2011-2012 навчальному році, де чітко обумовлено терміни проведення ДПА, шкільних свят та випускних вечорів.

Виконуючи рекомендації, усім нам насамперед належить систематизувати нормативно-правову базу з питань закінчення 2011-2012 навчального року, проведення ДПА, переведення та випуску учнів, звільнення від ДПА, нагородження учнів, видачі документів про освіту та діяти на усіх етапах відповідно до чинного законодавства.

По-друге, слід забезпечити виконання заходів щодо організованого закінчення 2011/2012 навчального року та проведення ДПА учнів 4-х, 9-х, 11(12)-х класів ЗНЗ у Хмельницькій області та відповідних заходів відділу освіти і кожного навчального закладу зокрема.

Керівникам шкіл потрібно вже здійснювати організаційні заходи щодо ознайомлення, повторення та вивчення педагогічними працівниками навчальних закладів нормативних документів та розпорядчих актів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації про порядок організованого закінчення 2011/2012 навчального року, проведення державної підсумкової атестації учнів 4-х, 9-х, 11(12)-х класів, навчальних екскурсій та навчальної практики.

По-третє, усім педагогам слід подбати про своєчасне і повне виконання робочих навчальних планів та навчальних програм, особливу увагу звернувши на теми календарних планів, які підлягали ущільненому вивченню навчального матеріалу.

Четвертим важливим управлінським кроком є питання щодо

забезпечення контролю за проведенням інформаційно-роз'яснювальної роботи в навчальних закладах серед учнів, батьків, громадськості про порядок організованого закінчення 2011/2012 навчального року, проведення державної підсумкової атестації учнів 4-х, 9-х, 11(12)-х класів, навчальних екскурсій та навчальної практики. У всіх загальноосвітніх закладах мають бути оформлені інформаційні стенди з питань закінчення навчального року; ДПА; проведення навчальної практики; з адресами сайтів МОНмолодьспорту України, обласного управління та районного відділів освіти, райметодкабінету і навчальних закладів; графіків проведення класних та батьківських зборів тощо.

Для забезпечення об'єктивного проведення атестації та вирішення спірних питань до 15 квітня поточного року слід створити та затвердити склад апеляційних комісій з кожного предмета.

Для проведення державної підсумкової атестації учнів 4-х, 9-х, 11(12)-х класів, за пропозиціями загальноосвітніх навчальних закладів, створити та затвердити державні атестаційні комісії на 2011/2012 навчальний рік.

Такі ж комісії до 20 квітня слід створити у відділі освіти, які забезпечать перевірку об'єктивності та відповідності виставлення балів навчальних досягнень учнів та правильності оформлення документів про базову та повну загальну середню освіту в 2011/2012 навчальному році.

Забезпечувати контроль за організованим проведенням урочистих заходів у навчальних закладах будуть представники органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та працівники відділу освіти:

03.05.2012р. – свято «Останнього дзвоника» для учнів 11(12)-х класів;

25.05.2012р.- свято «Останнього дзвоника» для учнів 1-10-х класів;

За окремим графіком, погодженим у відділі освіти, буде проходити:

вручення документів про повну загальну середню освіту для учнів 11(12)-х класів;

вручення документів про базову освіту для учнів 9-х класів.

А уже з 15 травня по 7 червня випускники шкіл будуть проходити зовнішнє незалежне оцінювання.

Тож бажаю усім успішного завершення навчального року!

В.СНІГУР, начальник відділу освіти.

«Кожен учитель – це вже краєзнавець»

Історичне краєзнавство в системі шкільної освіти

Історичне краєзнавство - один з елементів історичної освіти та одна з найважливіших галузей шкільного краєзнавства. Воно ж є важливим засобом зв'язку школи з життям.

Історичне краєзнавство є одним із джерел збагачення учнів знаннями про історію рідного краю, засобом виховання любові до нього і формування громадянських понять і якостей. Значення краєзнавчої роботи важко переоцінити, оскільки вона дає можливість учням прилучитися до суспільно-корисної діяльності, пов'язаної зі збором історичного матеріалу, в самих захоплюючих для дітей формах - екскурсіях, походах і т.д. Вивченням особливостей організації даної роботи в різний час займалися відомі історики, методисти, вчителі-практики.

Найбільш значущими є праці А.С. Баркова «Про наукове краєзнавство», Г.Н. Манюшина

«Історичне краєзнавство», Д.В. Кацюбії «Історичне краєзнавство у вихованні учнів».

Актуальність роботи з історичного краєзнавства визначена введенням краєзнавчого матеріалу в навчальні курси з історії України, всезростаючим інтересом підростаючого покоління до історичних витоків своєї малої батьківщини.

Історичне краєзнавство розкриває учням зв'язок рідного краю з державою, допомагає усвідомити нерозривний зв'язок, єдність історії кожного міста, села з історією нашої країни, відчути причетність до неї кожної родини і визнати своїм обов'язком, честю стати гідним спадкоємцем кращих традицій рідного краю.

Також посилення ролі історичного краєзнавства в загальній системі краєзнавчих наук було пов'язано з інтересом до історії своєї Батьківщини учнів шкіл, а в зв'язку з цим - створенням у сільських і міських школах краєзнавчих музеїв, залів, кімнат, краєзнавчих куточків.

Створення районного Клубу істориків-краєзнавців «Краєзнавець Красилівщини» сприятиме розвитку історичного краєзнавства, активізує роботу пошукових загонів, дослідницьку роботу учнів-членів МАН.

Тематична вкладка «Краєзнавча Красилівщина» до інформаційно-методичного вісника «Педагогічні обрії» у певній мірі сприятиме методичному супроводу роботи учителів історії, які захоплюються краєзнавчою роботою та активно долучають до неї своїх вихованців. На сторінках інформаційно-методичного вісника будуть висвітлюватись кращі педагогічні доробки та знахідки учителів, він сприятиме поширенню прогресивного педагогічного досвіду істориків-краєзнавців.

Г.САВЧЕНКО, методист РМК.

26 травня 1925 року зібралися представники 22 регіональних краєзнавчих осередків, щоб створити Український комітет краєзнавства як постійно діючий орган. Закипіла робота: збиралися конференції, відкрито було журнал «Краєзнавство», вивчалася історія у 32 округах. Тоталітарний режим швидко згорнув цю діяльність, знищивши 30 тис. дослідників рідного краю. І тільки в повоєнні роки життя українського краєзнавства відродилося.

16 жовтня 2008 року Кабінет Міністрів України видав постанову, в якій зазначено: «Враховуючи видатні заслуги у забезпеченні розвитку української національної культури, надати статус національної Всеукраїнській спілці краєзнавців і надалі іменувати її — Національна спілка краєзнавців України».

Станом на червень 2010 членами спілки були 2 000 фахівців, з яких п'ять академіків, шість членів-кореспондентів НАН України, 79 докторів, 152 кандидати наук і сім Героїв України. Ця «верхівка» тримається на фундаменті краєзнавців сіл і міста, а це понад 30 000 фахівців.

Сьогодні стоїть питання про перевидання «Історії міст і сіл Української РСР» у новій редакції (із змінами та доповненнями). Роботу з підготовки видання до друку покладено на Національну спілку краєзнавців України.

Спілка щорічно визначає лауреата краєзнавчої премії імені Дмитра Яворницького.

Тронько Петро Тимофійович (1915–2011) — був понад 20 років головою НСКУ

Сучасники:

Ресніт Олександр Петрович — протягом багатьох років - перший заступник голови, 23 січня 2012 року обраний головою НСКУ

Клепак Григорій Олександрович — заступник голови
Попович Сергій Іванович — заступник голови

Склад районного Клубу творчо працюючих учителів істориків-краєзнавців

Рада клубу:

БАЙДИЧ О.В. – голова Клубу, «вчитель-методист» історії Кузьминської ЗОШ;

ШАХРАЙ В.Д. – «учитель-методист» історії Красилівської ЗОШ №2;

ГЖИМАЙЛО Ю.Д. – «учитель-методист» історії Красилівської ЗОШ №2;

МАРМОЛЮК М.П. – «учитель-методист» історії Западниської ЗОШ;

ПОЛЩУК М.Т. – «учитель-методист» історії Волицької ЗОШ;

КАЯФА В.П. – учитель-методист» історії Михайловецької ЗОШ.

Члени Клубу:

1. **ЧЕРНИХ Володимир Іванович** – учитель історії Красилівської ЗОШ №1.

2. **ХАБАЛЮК Яків Федорович** – учитель історії Красилівської ЗОШ №3.

3. **СЕМЕНЧУК Володимир Григорович** – учитель історії Красилівської ЗОШ №4

4. **ПЕТРЕНКО Інна Дем'янівна** – вчитель історії Красилівського НВК.

5. **ГУК Галина Григорівна** – учитель історії В.Зозулинської ЗОШ.

6. **РАБЧЕНЮК Валентина Михайлівна** – учитель історії Антонінської ЗОШ.

7. **КОВАЛЕНКО Володимир Вікторович** – учитель географії Заслучненської ЗОШ.

8. **МАЗОРЧУК Віктор Володимирович** – учитель історії Западниської ЗОШ.

9. **СІКОРСЬКА Віра Федорівна** – учитель історії Кошелівської ЗОШ.

10. **СИНИЦЯ Василь Іванович** – учитель історії Кременчуківської ЗОШ.

11. **СЕВЕРЕНЮК Дмитро Якович** – учитель історії Кульчинівської ЗОШ.

12. **КАЯФА Марина Василівна** – учитель Михайловецької ЗОШ

13. **МОЧАРНИК Олена Володимирівна** – учитель історії Митинської ЗОШ.

14. **ПАРАЩУК Тетяна Павлівна** – учитель історії Печеської ЗОШ.

15. **ЖАРЧИНСЬКА Лариса Миколаївна** – учитель історії Терешківської ЗОШ.

16. **ПАСІЧЕНКО Володимир Андрійович** – учитель історії Заставківської ЗОШ

17. **ГРИНЧАК Олександр Євгенович** – учитель історії Манівської ЗОШ

18. **МАРТИНЮК Оксана Петрівна** – керівник шкільного музею Радісенської ЗОШ

19. **ОГОРОДНИК Валентина Сергіївна** – учитель історії Яворовецької ЗОШ.

20. **ОЛІЙНИК Любов Михайлівна** – учитель історії Сл.Красилівської ЗОШ.

21. **ФОРИСЬ Олександр Володимирович** – учитель історії Котюржинської ЗОШ.

22. **МАЦЮК Леонід Петрович** – учитель історії Якимовецької ЗОШ.

23. **СТЕЛЬМАХ Леонід Володимирович** – керівник шкільного музею Чепелівської ЗОШ

24. **КОВАЛЬЧУК Михайло Федорович** – учитель історії Чернелівської ЗОШ.

25. **КРАВЧУК Віктор Романович** – учитель історії Щиборівської ЗОШ.

25. **ОЛЬХОВСЬКА Галина Павлівна** – керівник музею Антонінського БТДЮ.

ПОЛОЖЕННЯ про районний Клуб творчо працюючих учителів істориків-краєзнавців

I. Загальні положення

1. Районний Клуб творчо працюючих учителів істориків-краєзнавців – це структурний підрозділ системи науково-методичної роботи району, який об'єднує учителів, що викладають **історію України, всесвітню історію, правознавство та рекомендовані МОНмолодьспорту курси за вибором суспільного спрямування** та керівників шкільних краєзнавчих музеїв, організовує науково-методичну та організаційну роботу вчителів з історичного краєзнавства.

2. Клуб творчо працюючих учителів істориків-краєзнавців створюється на добровільній основі.

II. Завдання Клубу.

2.1. Забезпечити фахове, професійне, культурне і творче зростання педагогів, що займаються історичним краєзнавством.

2.2. Активно впроваджувати в роботу з історичного краєзнавства нові технології, традиційні та інноваційні методи педагогічної діяльності зі свого предмета та відповідних напрямів діяльності.

2.3. Створювати атмосферу відповідальності за кінцевий результат своєї роботи.

2.4. Використовувати в своїй діяльності прогресивний педагогічний досвід, здійснювати його пропаганду та впроваджувати його у практику роботи педагогів району.

2.5. Проводити огляди кабінетів та шкільних музеїв з історичного краєзнавства, брати участь у їх паспортизації та атестації, оцінці роботи.

2.6. Проводити огляди-конкурси, краєзнавчі олімпіади, акції, конференції та інші заходи, передбачені нормативно-правовими документами та методичними рекомендаціями системи освіти.

2.7. Вести підготовку учнів до краєзнавчих предметних олімпіад, конкурсів МАН, інтерактивних конкурсів з історії та предметів суспільствознавчого та духовно-морального спрямування

2.8. Вносити пропозиції щодо розширення мережі шкільних краєзнавчих музеїв.

2.9. Вивчати ППД з історичного краєзнавства та пропагувати його.

2.10. Готувати інформаційні листи, публікації, каталоги, картотеки, презентації, виставки, семінари-практикуми, стінні газети та методичні бюлетені з історичного краєзнавства

III. Організація роботи районного методичного об'єднання

3.1. Роботу Клубу організовує його керівник.

3.2. Керівник Клубу обирається членами методичного об'єднання щорічно на серпневому засіданні РМО із числа педагогів відповідного фаху, які мають вищу освіту, вищу або І кваліфікаційну категорію, стаж роботи за фахом не менше 5 років і є творчою особистістю.

3.3. Клуб може мати Раду Клубу (за потребою), у яку входять: **керівник Клубу, заступник керівника, секретар, педагоги.**

3.4. У структурі Клубу можуть працювати:

творчі, ініціативні або динамічні групи; майстер-класи.

3.5. Клуб організовує свою діяльність на основі плану роботи на навчальний рік.

IV. Документація та звітність:

4.1. Список членів Клубу.

4.2. Річний план роботи Клубу.

4.3. Протоколи засідань Клубу

4.4. Плани та матеріали проведених заходів. Доповіді, виступи, публікації.

4.4. Плани роботи творчих (динамічних, ініціативних) груп, майстер-класів.

4.5. Звіт про роботу Клубу за рік.

У творчому пошуку

КРАЄЗНАВСТВО - ЇХ ЖИТТЯ І ПОКЛИКАННЯ**БАЙДИЧ Олександр Васильович**

1954 року народження, учитель історії, педагогічний стаж 36 років, директор Кузьминської загальноосвітньої школи I-III ступенів. Обраний керівником районного клубу істориків-краєзнавців, голова районної організації НСКУ.

Має звання «Учитель-методист», нагороджений нагрудним знаком «Відмінник освіти України», державними відзнаками та Почесними грамотами МОН України.

Багаторічна педагогічна діяльність учителя-методиста, його пошуки і дослідження документів у державних архівах, активне прилучення до всеукраїнських і регіональних історично-краєзнавчих акцій увінчалися виданням серії книг і публікацій у місцевої пресі.

Байдич Олександр Васильович видав книги: у 2001 році – «Кузьмин: літопис історії», у 2003 році – «Крізь плін віків... Історія Красилівщини».

Він – учасник Всеукраїнських краєзнавчих конференцій, з 2005 року дійсний член Центру дослідження історії Поділля при Кам'янець-Подільському державному національному університеті та член Товариства дослідників історії Волині. Упродовж 9 років є керівником районної творчої групи учителів краєзнавців «Краєзнавець».

***

МОРМОЛЮК Микола Павлович

1939 року народження, учитель історії, педагогічний стаж 48 років, член НСКУ.

Має звання «Учитель-методист», нагороджений нагрудним знаком «Відмінник освіти України», державними відзнаками та Почесними грамотами МОН України.

Наполеглива і відповідальна педагогічна діяльність учителя-методиста, його пошуки і дослідження історичного минулого рідного краю, активне прилучення до патріотичних експедицій, акцій, краєзнавчих конференцій, туристсько-краєзнавчих зборів і зльотів сприяли створенню ще у далекому 1968 році першого в районі пошукового загону «червоних слідопитів», який переріс у 1970 році у відомий на всю Україну клуб «Пошук».

З ініціативи Мормолюка М.П. 9 травня 1975 року в Западинській ЗОШ був відкритий шкільний музей бойової та трудової слави. 37 років незмінним керівником шкільного музею, якому присвоєно звання «Зразковий музей», є Микола Павлович.

Завдяки учителю- професіоналу та його вихованцям було встановлено десятки нових імен загиблих воїнів у роки Великої Вітчизняної війни, розшукано біля ста сімей загиблих воїнів та 860 воїнів-визволителів, з якими було налагоджено листування.

Багато вихованців Мормолюка М.П. приїздять до школи, відвідують шкільний музей із своїми дітьми, дякують улюбленому вчителю за уроки мужності та патріотичного виховання, глибокий і цікавий внутрішній світ, світлий розум і тепло серця.

ШАХРАЙ Володимир Дмитрович

1951 року народження, учитель історії та правознавства, педагогічний стаж 35 років, директор Красилівської ЗОШ I-III ст. №2, керівник Ради директорів району. Має звання «Учитель-методист», нагрудний знак «Відмінник освіти України», нагороджений почесними Грамотами Міністерства освіти і науки України.

Шахрай В.Д. у постійному творчому пошуку. Сміливо впроваджує інноваційні технології навчання та передовий педагогічний досвід відомих педагогів-новаторів. За його плечима - довгий педагогічний шлях від учителя історії сільської школи до керівника освітньої галузі району.

Уже понад 10 років він трудиться на посаді директора Красилівської ЗОШ №2. Свою професійну діяльність поєднує із викладанням історії України та всесвітньої історії. Володимир Дмитрович засновник історико-краєзнавчого шкільного музею у с.Радісне. Під його керівництвом пошукові загони учнів розгорнули активну пошукову діяльність, побували у пам'ятних місцях України, пройшли воєнними стежками армій та партизанських загонів Великої Вітчизняної війни. За його підтримки та ініціативи був створений шкільний музей історії м.Красилова у Красилівській ЗОШ №2.

Учні, підготовлені учителем, є призерами районних та обласних олімпіад з історії та районних краєзнавчих конференцій.

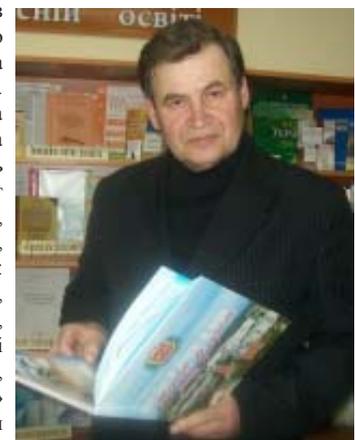
***

ГЖИМАЙЛО Юрій Дем'янович

1948 року народження, учитель історії та правознавства, педагогічний стаж 34 роки, керівник шкільного «Народного музею» історії м.Красилів Красилівської ЗОШ I-III ст.№2. Має звання «Учитель-методист», нагрудний знак «Відмінник освіти України», нагороджений почесними Грамотами Міністерства освіти і науки України.

Гжимайло Юрій Дем'янович відомий у краї історик-краєзнавець. Багато уваги у роботі із учнями приділяє вивченню історії міста Красилова та населених пунктів району. Багаторічна пошукова та науково-дослідницька діяльність вчителя увінчалась виданням краєзнавчих книг «Із народних вуст» (1993р.), «Місто над Случем»(1992 р.), «Нащадки гетьманів: історичний нарис» (2002р.), «Не хлібом єдиним» (2004р.), «Походження назв містечок і сіл Красилівщини» (1992), «Тривожать душу спогади» (2002 р.), «Історія промислових підприємств Красилова» (2006р.), «Місто над Случем» (2009р.)

Гжимайло Юрій Дем'янович працює над темою «Упровадження краєзнавчих матеріалів на уроках історії України». Дійсний член НСКУ, керівник шкільного музею історії м.Красилів, якому присвоєно звання «Народний музей». Учні, підготовлені учителем, є призерами районних та обласних олімпіад з історії та районних краєзнавчих конференцій.

Вчителю на замітку

Краєзнавство в школі як компонент історичної освіти

I. Поняття і витоки історичного краєзнавства

Історичне краєзнавство – один з елементів історичної освіти в школі і одна з важливих галузей шкільного краєзнавства.

Система, зміст і методика історичного краєзнавства відповідає загально педагогічним, дидактичним і предметно-методичним принципам та завданням, які стоять перед педагогічною наукою та суспільствознавчими предметами, позакласної роботою і шкільним краєзнавством.

Історичне краєзнавство в школі є одним із джерел збагачення учнів знаннями про рідний край, виховання любові до нього і формування громадянськості понять і навичок. Воно розкриває учням знаннями рідного краю, міста, села з великою Батьківщиною, допомагає поліпшити нерозривний зв'язок, єдність історії кожного міста, села, села з історією нашої країни, відчувати причетність до неї кожної родини стати гідним спадкоємцем кращих традицій нашого народу.

В основі краєзнавства лежить не тільки допитливість, але й потреба кожної людини знати і любити свій рідний край. Для більш оптимального використання ресурсів навколишнього місцевості людині необхідні були знання про них.

На самих древніх стоянках зустрічаються сировина для знарядь, принесена за десятки кілометрів від місця проживання.

Стале використання одних і тих же джерел сировини протягом сотень тисяч років показує, що людина вже тоді передавала «краєзнавчі» знання з покоління в покоління.

З появою писемності ці знання стали фіксуватися міцніше. Таким чином, можна зробити висновок про те, що краєзнавство лежить в основі історії

Слово «історія» у найдавніших джерелах не вживалося. Спроби з'ясувати реальні причини тих чи інших подій тоді не робилися, оскільки люди були впевнені, що все визначається богами. Головне завдання «краєзнавця» того часу полягало у вгадуванні волі богів.

На Русі краєзнавчі відомості фіксувалися, перш за все, в літописах. Найбільш древній з літописних зведень, що дійшли до нас, - «Повість временних літ». Виклад датованих подій починається у ній з 860 року. У ній розповідається про розселення слов'янських племен, дається опис побуту і звичаїв слов'ян: «... живяху кождо з своїм родом і на своїх місцях, що володіють кождородом своїм на своїх местех» і т.п.

Звичайно ж, не все в літописах можна сприймати на віру, особливо оцінки тих чи інших племен і народів. У літописців були свої симпатії і антипатії. Добре знаючи всі найбільші міста, автор уміло користується своїми знаннями психології правлячих князів.

Монголо-татарське ярмо призвело до тимчасового занепаду літописання, але в XIV-XVII ст. починається новий етап його розвитку. Цікаві краєзнавчі відомості містяться в донесеннях служивих людей, що посилаються державою у віддалені місця.

Історичному краєзнавству в XVII столітті надається державне значення. 13 лютого 1718 Петро I публікує указ, який наказує: «Також, якщо хто знайде в землі або у воді старі речі, а саме: каміння незвичайні, людські кості або скотинячі; так само які старі написи на камінні та інше, що зелено старо і незвичайно - тако ж би приносили, за що буде величезна дача»

Все це сприяло тому, що в XVIII столітті історичне краєзнавство домагається значних успіхів, передусім у зв'язку з організацією перших великих академічних експедицій у різні краї з метою їх детального вивчення.

Також історичне краєзнавство отримало широкий розвиток в нашій країні після Великої Вітчизняної війни. Зростання інтересу до історії викликало значне поживлення історико-краєзнавчої роботи на місцях. «Розумне відношення до колективної пам'яті стало найбільш стійкою нашою культурною традицією».

Важливим завданням історичного краєзнавства є фіксація і охорона пам'яток етнографії та мистецтва, що таке майже неможливо без залучення широких мас істориків-краєзнавців.

Значення краєзнавчого матеріалу у викладанні історії в школі важко переоцінити. Він дозволяє конкретизувати висловлюваний учителем матеріал. Вивчення історії в її конкретному втіленні в тому чи іншому краї дає більш правильне уявлення і про загальні закономірності розвитку тієї чи іншої історичної епохи.

Крім того, вивчення конкретних пам'яток історії та культури дає можливість учням більш наочно представити закономірності розвитку і світової художньої культури. Історичне краєзнавство дає можливість долучити учнів до добросовісного, суспільно корисної праці у формі - екскурсії, походи, експедиції, підготовка експонатів для виставок, створення шкільного музею.

Також школа покликана прищеплювати учням почуття любові до Батьківщини, колективізм. Поняття «Батьківщина», «Вітчизна» в дитячому віці асоціюються з тим місцем, де знаходиться рідний дім, школа, тобто з конкретним місцем, селищем. Від того, наскільки вони добре знають і люблять історію свого краю, залежить і глибина патріотичного почуття школярів.

Таким чином, ми бачимо, що поняття «історичне краєзнавство» з'явилося ще до нашої ери. Воно розвивалося, удосконалювалося, тим самим допомагаючи людству в його розвитку.

Також історичне краєзнавство є одним із складових компонентів історичної освіти, адже вивчати історію Вітчизни без знання про рідний край просто неможливо.

II. Шкільне краєзнавство: нові реалії

У учнів різних регіонів конкретні знання про свій край будуть різними, але вони повинні увійти (в певному обсязі) до складу обов'язкових базових знань з історії України. Це відповідає вимогам державного стандарту шкільної історичної освіти. Історія краю («малої батьківщини») розглядається як частина історії України, а також всесвітньої історії.

При підготовці до краєзнавчої роботи в школі слід мати на увазі, що краєзнавство не тільки ефективний спосіб вирішення навчально-виховних завдань, а й можливість кожному вчителю долучитися разом з учнями до науково-дослідної роботи.

Краєзнавство, як і інша наука діяльність, потребує суттєвої підготовки і виконання певних вимог. У деяких школах обмежуються вивченням саме того, що і так добре відомо з газет, радіо і телебачення. Така робота навряд чи може вважатися краєзнавчо-пошуковою або науковою.

Перша основна вимога до учнівських вишукувань з історичного краєзнавства - пошуковий, науковий характер. Треба організувати роботу з учнями так, щоб вони вирішували не лише навчальну мету, а здійснювали справжню наукову проблему. Краєзнавство надає такі можливості досить широко. Наступною вимогою є те, що наукові вишукування школярів повинні ґрунтуватися на добровільних засадах, будь-яке застосування «вольових» прийомів може принести лише шкоду. Школи повинні вести роботу з охорони і дослідження пам'яток історії та культури, не як самоціль, а як засіб для виховання.

Організуючи краєзнавчу роботу, вчитель має виходити із специфіки свого регіону.

При підготовці до роботи з краєзнавства в школі необхідні і певні практичні навички. Не кожен учитель історії підготовлений теоретично і практично до організації цієї пошукової, дослідницької роботи, не кожен володіє знаннями з організації музеїв. У такому випадку варто обмежитися роботою з охорони пам'яток історії та культури, які є в будь-якому куточку нашої держави. Роботи з їх виявлення та охорони вистачить для всіх учнів.

Не слід забувати і про необхідність розвитку навичок практичної роботи з ветеранами війни та праці. Зараз у багатьох школах створюються музеї бойової та трудової слави, здебільшого спеціалізовані, присвячені якомусь роду військ або якоїсь певної тематики. При створенні таких музеїв учні не повинні забувати про конкретні ветеранів війни та праці свого мікрорайону, які потребують допомоги. Учні, надаючи їй, виховуються в нетрадиційній сфері, що буває особливо ефективним.

Коли йде мова про краєзнавстві в школі, слід розрізняти рівні пізнавальної краєзнавчої роботи учнів.

Умовно можна говорити про три такі рівні.

На першому рівні відбувається отримання учнями «готових» знань про край зі слів учителя, з навчальних посібників і повідомлень засобів масової інформації.

На другому рівні – це вже самостійне набуття знань, що

Вчителю на замітку

(коли вони в процесі дослідження роблять відкриття для себе, тобто фактично «перевідкриваються» вже відомі факти і події минулого, явища і закономірності навколишнього життя). Джерелами таких знань можуть бути, окрім навчальних посібників науково-популярна література, публікації у місцевій та центральній періодичній пресі, матеріали шкільних та державних музеїв, ресурси Інтернету.

Третій рівень - вивчення школярами історії рідного краю в ході поглибленого дослідницького пошуку, представляє науковий інтерес. У цьому випадку учні фактично виступають в ролі юних науковців-дослідників. Зазвичай це члени краєзнавчих гуртків та учнівських наукових товариств, слухачі факультативів.

Перший з цих рівнів є головним, часом єдиним в початкових класах. Для основної школи характерні перший і другий рівні. У старших класах 9-річної школи і в середній школі (особливо в позаурочний час) зростає питома вага краєзнавчої роботи, характерною для третього рівня. У ній, як правило, беруть участь школярі, особливо захоплені історією, глибоко цікавляться рідним краєм.

На жаль, в ряді шкіл вчителі обмежуються лише першим рівнем краєзнавчої роботи, - в результаті складається своєрідне «словесно-книжкове» краєзнавство. У таких школах відомості з історії краю, зібрані юними слідопитами, знайдені ними документи мало або зовсім не використовуються на уроці в процесі вивчення програмного матеріалу з історії.

«Поле» краєзнавства значно розширилося за останнє десятиліття. Вивчаються різні сторони життя краю в їх єдності. Одним з ключових напрямків досліджень та навчальних занять стає вивчення конкретних людських доль, в першу чергу близьких людей - членів сім'ї, земляків, вивчення повсякденності - повсякденного життя з її живими подробицями. Ширше стали використовуватися архівні документи, у тому числі колишніх закритих фондів, матеріали «спецхранів» музеїв і бібліотек. У краєзнавців з'явилася можливість слухати і записувати спогади і розповіді тих, хто багато років змушений був мовчати.

Сьогодні саме завдяки краєзнавству учень має можливість глибоше усвідомити: **історія - це історія людей; коріння людини - в історії і традиціях своєї родини, свого народу, в минулому рідного краю і країни.**

Краєзнавство сприяє вирішенню завдань соціальної адаптації вихованців школи, формуванню у них готовності жити і працювати у рідному селі, районі, краї, брати участь у їх розвитку, соціально-економічному і культурному оновленні. І це одне з актуальних соціально-педагогічних завдань нашого часу.

III. Джерела історичного краєзнавства

1. Речові джерела.

Найбільш найдавніший вид речових джерел - археологічні матеріали. Археологія - наука, що вивчає історичне минуле людства з речовим джерелам. Термін «археологія» вперше вжив давньогрецький філософ Платон. Термін утворений від злиття двох слів: «архайос» - древній, «логос» - наука, слово.

Користуючись особливою системою методів і прийомів дослідження, археологи видобувають, вивчають і систематизують залишки матеріальної культури різних племен і народів. Переважна кількість матеріалів, зібраних археологами, не містять ніяких написів предмети і знаряддя людської праці, здобуті з надр землі. Для того щоб змусити їх заговорити, відкрити закладену в них інформацію, археолог повинен бути одночасно і істориком.

Поняття «археологічні джерела» оформилося лише в останні десятиліття. У науці досі немає єдиної думки з питання про те, як співвідносяться між собою поняття «археологічне джерело» і «історичне джерело».

Саме археологічні джерела в силу їх наочності, відчутності і разом з тим загадковості викликають у школярів найбільший інтерес.

Археологічні пам'ятники умовно можна розділити на кілька груп. Найбільші з них - поселення і поховання.

Поселення ділять на неукріплені (стоянки, селища) і укріплені (городища). Селищами і городищами зазвичай називають пам'ятники епохи бронзи і заліза. Під стоянками маються на увазі поселення кам'яного і бронзового століття.

Поховання діляться на дві основні групи: поховання, що мають надмогильні споруди (гробниці, кургани) і поховання ґрунтові, тобто без будь-яких надмогильних споруд. Найбільш складні поховання - мегалітичні поховання, тобто поховання в гробницях, спорудах з великих каменів (дольмени, менгіри). Найвідоміші з гробниць - піраміди.

Аналогічні поховання на нашій території - кургани. На території краю знайдено досить багато курганів, як поховальних пам'яток.

Такі поховальні пам'ятки дають уявлення про культуру, рівні розвитку цивілізації народів, що жили на нашій території в різний час.

Поховання говорять про вік померлих, а, отже, і про середню тривалість життя людини тієї епохи, про його спосіб життя, про те, чим він харчувався. Особливості обряду поховання свідчать про релігійних поглядах, віруваннях світогляді одноплемінників померлого.

Серед звичайних матеріалів, які дають розкопки поселень, особливий інтерес представляють залишки жител. У різних племен і народів житла сильно відрізняються один від одного. Дослідження типів житлових будівель за археологічними матеріалами дозволяє зробити деякі висновки про рівень соціального розвитку суспільства.

Свого роду візитною карткою кожного древнього народу служила кераміка. З'явившись близько 10 тисяч років тому, в епоху неоліту кераміка спочатку виготовлялася від руки. На зміну ліпного кераміці приходить кераміка, виготовлена на гончарному колі. У кожного народу складаються свої, дуже стійкі, які передавалися з покоління в покоління традиції виготовлення кераміки (форма посудини, склад глиняного тіста, якість випалу, орнамент). Все це дозволяє припустити, до якого народу належав майстер, який виготовив даний виріб.

Для виявлення основних археологічних пам'яток - поселень і поховань - організуються археологічні розвідки. Розвідки мають на меті виявити цікавий в археологічному відношенні об'єкт, зібрати підйомний матеріал, тобто дрібні предмети, що лежать на поверхні землі (кераміка, уламки речей ...), а також, у разі необхідності, закласти пробний шурф або траншею.

Археологічні дослідження - складний процес, що вимагає великої підготовчої роботи, але в певній мірі, творчий, захоплюючий школярів вид історичного краєзнавства.

Своєрідним видом речових джерел є пам'ятники архітектури.

Пам'ятники архітектури, що зустрічаються в сільській місцевості та обласних центрах, як правило, поступаються по своїх достоїнствах столичним «знаменитостям».

Переважна більшість що дійшли до нас пам'ятників архітектури - культові споруди. Серед них дерев'яні храми складають в даний час лише дуже невелику частину, однак, в давнину справа йшла якраз навпаки. Дерев'яні храми швидше, ніж кам'яні піддавалися руйнівній дії часу, гинули у вогні пожеж, спалахуючи то від блискавки, то від забутої свічки.

При вивченні дерев'яних храмів слід мати на увазі, що вони, як і кам'яні, найчастіше дійшли до нас у спотвореному вигляді. Найбільш поширений вид перекручувань - дощата обшивка. Не захищаючи пам'ятник, обшивка приховує своєрідну принакність сріблястих, потрісканих від часу старих колод, утрудняє спостереження за станом храму.

Кам'яні храми з'явилися на Русі одночасно з прийняттям християнства.

Кам'яні храми доби Київської Русі - матеріальне втілення могутності давньоруської держави.

Шкільна краєзнавча робота з пам'ятниками кам'яного зодчества XVI-XVII ст. дуже перспективна не лише в загальноосвітньому, але і в науковому плані. Пам'ятники архітектури XVI - XVII ст. можна використовувати як свого роду наочний посібник з історії Друга половина XIX - початок XX століття - час швидкого розвитку капіталізму в економіці. Яскравими ілюстраціями цього процесу служать збереглися в багатьох містах, а іноді і селах пишні особняки купців, фабрикантів і заводчиків. Пишна, але без смаку, еkleктична архітектура цих будинків показує рівень культурного розвитку буржуазії.

Вивчення пам'яток архітектури різних епох вимагає від шкільних краєзнавців ґрунтовної підготовки і систематичної роботи. Необхідно скласти карту розміщення архітектурних пам'яток і скласти на кожну пам'ятку паспорт, для того, щоб краєзнавці легко могли відшукувати ці пам'ятки для їх подальшого

Вчителю на замітку

вивчення.

Велике значення для історичного краєзнавства можуть бути образотворчі джерела: старовинні гравюри, скульптури, картини із зображенням побутових сцен, національних костюмів.

Особливе значення для краєзнавців мають фотоматеріали. Фотографії - прекрасний документальний матеріал. За ними можна вивчати побут, одяг і т.д. Але не тільки вивчення старих матеріалів, а й створення власних фототеки може стати цікавою формою шкільної краєзнавчої роботи. Фото - відеолітопис рідного міста, села через деякий час стане найціннішим історичним джерелом, який розповість майбутнім історикам і краєзнавцям про життя та справи людей у XXI столітті.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що речові джерела є сполучною ланкою з минулим, допомагають краєзнавцю у вивченні минулого і сьогодення.

Учитель історії, спираючись на речові джерела, робить уроки історії неординарними, цікавими і тим самим виховує в своїх учнях цілий ряд важливих якостей: патріотизм, любов до рідного краю, місту, країні, дбайливе ставлення до пам'ятників історії.

2. Письмові джерела.

Більшу частину наших знань про минуле дають письмові джерела. Вони дозволяють простежити події політичної історії, містять відомості по економіці і культурі.

Найдавніша писемність виникла у народів Єгипту і Межиріччя близько 5 тисяч років тому. Винахід писемності було певним кроком вперед на шляху прогресу. Люди отримали можливість фіксувати свої знання, ідеї, образи, передавати їх наступним поколінням в більш надійних, ніж усна традиція, формах. Завдяки писемності ми знаємо, як уявляли світ, про що мріяли, про що думали будівельники єгипетських пірамід, вавилонських палаців.

Писемність донесла до нас найбільші твори давньої поезії: «Пісня пісень», «Іліаду», «Одіссею» ...

Слов'янська писемність виникла в IX столітті нашої ери завдяки діяльності братів Кирила і Мефодія. Використовуючи літери грецького алфавіту і доповнивши їх деякими новими знаками, вони створили слов'янську абетку, розповсюдилася серед більшості східнослов'янських і південнослов'янських племен.

Найдавніша напис слов'янськими літерами виявлена на глиняному горщику, знайденому в шарі першої половини X століття.

Поширення писемності було прискорене прийняттям християнства в 988 році.

Без винятку всі письмові джерела до середини XVI століття, тобто до початку друкарства, - рукописи. Навіть і в XVI столітті друковані видання були рідкістю. Давні рукописи, що збереглися до нашого часу, мали саме різне призначення. Це рукописні книги, всякого роду юридичні акти, Писдовийники, листи, послання, записки.

Особливий вид найдавніших рукописів представляють собою літописні берестяні грамоти.

Робота з древніми рукописами - багатостороннє, що вимагає великої професійної підготовки справа. Для шкільного краєзнавця рукописи цікаві, насамперед, як джерела. Учитель може використовувати їх не тільки на уроках історії, а й на уроках літератури, суспільствознавства, російської мови. Отримавши дозвіл скопіювати рукописний матеріал XVII - XIX ст., вчитель може скласти цілу добірку оригінальних старовинних текстів, присвячених історії краю.

До письмових джерел відносяться і укази, документи, які відображають розвиток міста чи села.

Поширення в Україні друкарства було важливішим чинником розвитку культури.

Серед різноманітної друкованої продукції цього періоду особливий інтерес для краєзнавця представляють деякі найважливіші довідкові видання з історії країни, путівники, краєзнавчі збірники.

У наші дні можливі великі відкриття стародавніх, досі незвіданих книг, їх можна знайти в якій-небудь невідомій бібліотеці. Такі пошуки - найперше завдання історика-краєзнавця в роботі над книгою. Крім рукописів і книг до письмових джерел належить і періодична преса, яка отримала свій початок ще за часів Петра I.

Завдання історика-краєзнавця, розшукавши старі календарі, газети, журнали, зберегти їх. Історія їх ще не розказана повністю,

однак вона корисна і захоплююча.

3. Усні джерела.

Мова - найдавніша форма спілкування людей, великий двигун прогресу. Виникнувши на багато тисячоліть раніше писемності, мова зберігає в собі багатющі запаси відомостей про життя людей не тільки в недавньому минулому, але і в прадавній археологічній епохи. Для багатьох слов'янських народів, писемність яких виникла порівняно пізно, мова, усна традиція аж до початку другого тисячоліття нашої ери служили основним сховищем багатого історичного досвіду.

Для систематизації більш ніж трьох тисяч відомих науці мов вченими створена особлива класифікація, заснована на більшому або меншому внутрішньому спорідненості тих чи інших мов. Найбільшою спільністю мов вважається мовна сім'я. Таких сімей налічують близько 15-ти. У Європі переважають мови трьох гілок індоєвропейської сім'ї: німецької, романської та слов'янської.

З цілого ряду наук, що вивчають ті чи інші аспекти мови, особливий інтерес для шкільних краєзнавців представляє ономастика (Наука про власні імена) та її розділи - топоніміка і антропоніміка.

Топоніміка (Від грецького «тоπος» - Місце і «онима» - Ім'я) вивчає походження, зміст та закономірності розвитку географічних назв. Географічні назви завжди історично обумовлені. Топоніміка фіксує переселення, зіткнення, асиміляцію племен і народів. Вона багато може розповісти про особливості економічного розвитку даної спільності людей.

Вивчення топоніміки може бути корисним не тільки для історика, але і для географа. Топоніміка використовує методи, властиві історичній науці - роботу з архівними матеріалами; аналіз письмових джерел. На службу топоніміці поставлені і методи, властиві географічній науці, - картографічний, просторово-порівняльний та ін.

Іноді топоніми виводять на найскладніші загадки історії. Список загадкових топонімів можна продовжувати до нескінченності, у кожному районі, в кожному куточку нашої країни є свої, «зашифровані» історією назви.

Складовою частиною ономастики, одним з її розділів є антропоніміка - наука про власні імена. Вивчення імен може дати цікавий загальноісторичний та історико-краєзнавчий матеріал. Імена людей минулого, так само як і імена сучасників, по-своєму відображають етнічні, соціальні та культурні особливості даної спільності людей.

Вивчення прізвищ дозволяє простежити міграційні процеси, що відбуваються в суспільстві, з'ясувати походження, родовід, яка нас цікавить людини. Історія імен по-своєму відбила історію країни, зміни в її духовному житті. Важливим напрямком шкільної краєзнавчої роботи може стати збирання і вивчення пам'яток усної народної творчості.

Усна народна творчість, що передається з покоління в покоління, донесло до нас спогади про давні часи історії України і її регіонів.

Кожен з жанрів фольклору - казки, біллий, перекази, пісні, прислів'я-уважливіх йому форм передає образи і представлення різних історичних епох.

Твори, записані збирачами фольклору, стали предметом наукового дослідження.

Особливо цікавим для краєзнавців жанром усної народної творчості є легенди і перекази - усні прозові оповідання про значні події та історичних осіб минулого.

Немає сумніву, що далеко не всі перекази і легенди відомі дослідникам. А тим часом у них завжди є елемент історизму, приховане за серпанком вимислу конкретно-історичний зміст, яке показує, як заломлюється в народній свідомості ті чи інші історичні події, явища.

Прислів'я - Самий різноманітний, строкатий за змістом, за ідейною спрямованістю жанр епосу. Відмінна риса прислів'їв - високий ступінь узагальнення. З'явившись у відповідь на який-небудь конкретний епізод, прислів'я в силу своєї граничної узагальненості може вживатися в самому широкому переносному сенсі.

Іншою особливістю прислів'їв є велика строкатість, суперечливість виражених в них настроїв і висновків.

Шкільна краєзнавча робота з пам'ятниками фольклору має не тільки навчальний, а й ідейно-виховне значення. Фольклор у цілому правильно передає єдино вірне народне ставлення до життя, до тих чи інших історичних явищ. Фольклор зберіг ідеали, духовні цінності багатьох поколінь російських людей. Вивчення усної народної творчості виховує у школярів національну гордість, глибокі патріотичні почуття.

Готуємось до конференції

«Красилівщина краєзнавча: досвід, проблеми, перспективи»

14 вересня 2012 року буде проходити районна історико-краєзнавча конференція «Красилівщина краєзнавча: досвід, проблеми, перспективи»

Оргкомітет

історико-краєзнавчої конференції

Снігур Володимир Іванович – начальник відділу освіти
Абелчук Зоя Степанівна – завідувачка райметодкабінету
Савченко Гаїна Володимирівна – методист райметодкабінету
Заїка Ольга Іванівна – «учитель-методист» історії
Красилівського НВК

Байдич Олександр Васильович – «учитель-методист» історії
Кузьминської ЗОШ, голова клубу «Краєзнавець»

Шахрай Володимир Дмитрович – «учитель-методист» історії
Красилівської ЗОШ №2

Гжимайло Юрій Дем'янович – «учитель-методист» історії
Красилівської ЗОШ №2

Поліщук Марія Тимофіївна – «учитель-методист» історії
Волицької ЗОШ

Мормолук Микола Павлович – «учитель-методист» історії
Западинської ЗОШ

Каяфа Василь Пилипович – «учитель-методист» історії
Михайловецької ЗОШ

Богомаз Борис Миколайович – директор Красилівського
БТДЮ

Пленарне засідання

Відкриття конференції.

Вітальні виступи представників влади, запрошених гостей.

Доповідь «Теоретико-методологічні засади освітянського
краєзнавства» - науковці.

Доповідь «Краєзнавство і освіта: проблеми сьогодення» –
Снігур В.І., начальник відділу освіти

Доповідь «Краєзнавча Красилівщина в особах» – Байдич О.В.,
голова клубу істориків-краєзнавців

Доповідь «Туристичне краєзнавство» – Богомаз Б.М.,
директор Красилівського БТДЮ

Секційні засідання

Секція I. «Шкільне краєзнавство: в системі освіти району: теоретичний і методичний досвід»

Шкільне краєзнавство: питання управління – Заїка О.І.

Краєзнавство Красилівщини: сторінки історії – Шахрай В.Д.

Краєзнавча робота у школі: досвід, перспективи - учителі-
краєзнавці Поліщук М.Т., Каяфа В.П.

Вивчення історії рідного краю у курсі історії України –
Черних В.І., Гук Г.Г.

Краєзнавство у дошкільних закладах – педагоги, вихователі ДНЗ

Краєзнавство у позашкільному навчальному закладі – Куян Н.А.

Система методичної роботи з краєзнавства – Савченко Г.В.

Шкільний краєзнавчий музей-центр виховання молоді –
Гринчак О.Є., Мацюк Л.П.

Форми роботи із залучення молоді до вивчення історії рідного
краю – Северенюк Д.Я.

Виховання громадянина-патріота засобами краєзнавства –
Коваленко В.В., Мартинюк О.П.

Секція II. «Краєзнавство в особах»

Краєзнавчі дослідження Байдича О.В. – Байдич О.В.

Краєзнавчі дослідження ролі осіб у розвитку м.Красилів –
Гжимайло Ю.Д.

Роль вчителя історії у становленні шкільного музею –
Мормолук М.П.

Секція III. «Історія району»

1. Історія району: етапи становлення і розвитку – Байдич
О.В.

2. Розвиток промисловості Красилівщини – Хабалюк Я.Ф.,
Синиця В.І.

3. Історія створення сільськогосподарських господарств –
Гук Г.Г., Ковальчук М.Ф.

4. Антоніни: погляд крізь роки – Рабченюк В.М.

5. Розвиток освіти, культури, медицини району - історики-
краєзнавці.

Шановні історики-краєзнавці!

Запрошуємо вас до активізації краєзнавчої і пошукової роботи
в період підготовки до конференції. Чекаємо на ваші пропозиції
та доповнення щодо тем для виступів у рамках конференції до
04.05.2012 року!

Поради методиста

Система методичної роботи з краєзнавства

На основі вивчення досвіду організації і проведення краєзнавчої роботи була розроблена система методичної роботи з краєзнавства. Вона передбачає: покращення рівня знань, умінь і навичок учнів; поглиблення історичної пам'яті про минуле рідного краю і тим самим сприяє вихованню любові до нього.

Розроблені програма і методичні рекомендації проведення факультативних занять з краєзнавства включають в себе різноманітні форми і методи навчання, зорієнтовані на поглиблене вивчення краєзнавчих об'єктів учнями. Серед них визначальними є: методичні схеми і рекомендації вивчення краєзнавчих об'єктів; екскурсії до краєзнавчого музею; тематичні розповіді екскурсовода і керівника факультативу; навчально-практичні роботи, лабораторні (з документами, архівними матеріалами з історії краю); зустрічі з ветеранами війни, національно-визвольного руху українського народу; практикуми в місцевому архіві; тематичні походи та експедиції; конференції з історії краю; організація книжкових тематичних виставок і занять з бібліографії краю; робота з краєзнавчими текстами; дидактичні ігри з краєзнавства; ярмарки народних пісень, приказок, предметів побуту.

Для вчителя, який організовує вивчення історії рідного села (міста) рекомендуємо таку послідовність цієї роботи:

Розповідь про першу історичну згадку про село (місто).

Розпочати збір матеріалів про історію села (міста) або якщо вони зібрані, то їх підготовку (або вивчення) здійснити у такій послідовності:

- історичні відомості про заснування і назву села (міста);
- як здійснювалась його забудова;
- перші поселенці і їхні заняття;
- як зростала чисельність жителів;
- умови життя, національний і соціальний склад населення;
- вулиці і площі населеного пункту, їх назви та історія;
- які визначні історичні місця знаходяться у вашому селі (місті);
- формування архітектурного обличчя села (міста);
- визначні особистості – вихідці з рідного села (міста).

У процесі виконання цієї роботи періодично з учнями проводяться бесіди на тему: «Історія села (міста) – історія нашої Батьківщини», «Роль і місце вивчення історії села(міста) в нашому житті», «Історія села (міста) в народних піснях, переказах, легендах, віршах, оповіданнях».

Поглиблюється вивчення певного краєзнавчого об'єкту з учнями і під час тематичних екскурсій до краєзнавчого музею села (міста). Підсумком роботи, своєрідним звітом можуть бути учнівські реферати, до написання яких ставляться певні вимоги: різноманітність тем, відображення в них всієї специфіки краєзнавчої роботи, самостійність у роботі над рефератом, збір і оброблення матеріалу, його систематизація, написання і захист реферату.

Для поглиблення і деталізації краєзнавчої роботи можна запропонувати учням написання рефератів про історію вулиці села (міста), де вони проживають у відповідно обраній період. Схема підготовки матеріалів до написання реферату з історії вулиці буде мати такий вигляд: історія назви вулиці; події, що відбулися на цій вулиці; історія її забудови, перспективи розвитку; історія побудови та розвитку промислових підприємств, установ та закладів, що розташовані на цій вулиці; історія окремих будинків і споруд; бібліографії цікавих людей, які жили або проживають на вулиці; пам'ятники історії, культури на вулиці. Крім цього учням, які бажають вивчати історію конкретної вулиці, можна запропонувати підготувати реферат на одну з таких тем: «Рідна вулиця», «Історія вулиці, на якій ти живеш», «Роль вулиці у твоєму житті». «Меморіальна дошка – візитна картка історії вулиці».

Важливим об'єктом для вивчення може стати історія якогось підприємства, процесу колективізації або створення першого фермерського господарства. Значений вид краєзнавчої роботи крім суто історичного аспекту має виховне значення. Адже в процесі дослідження конкретного господарського об'єкту чи соціально-історичного явища учні отримують безцінний досвід сприйняття соціальної інформації з перших рук, у всіх її проявах.

Офіційно

Відділ освіти Краси́лівської
райдержадміністрації

НАКАЗ

04.04.2012 р. м. Краси́лів №159

Про порядок проведення
державної підсумкової атестації
у загальноосвітніх навчальних
закладах району у 2011-2012 н.р.

У відповідності з вимогами Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 18.02.2008р. №94 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 27.02.2008 за №151/14842, зі змінами (затверджено наказом МОН від 23.11.2010 №1116 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 09.12.2010 за №1237/18532)), керуючись листом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 27.01.2012 року за №1/9-61 «Про порядок закінчення навчального року та проведення державної підсумкової атестації у загальноосвітніх навчальних закладах у 2011/2012 навчальному році» та додатком до листа «Особливості проведення державної підсумкової атестації у загальноосвітніх навчальних закладах в 2011-2012 навчальному році», наказом управління освіти і науки Хмельницької облдержадміністрації від 28 березня 2012 року №239-но «Про порядок проведення державної підсумкової атестації у загальноосвітніх навчальних закладах області у 2011-2012 н.р.», листом управління освіти і науки Хмельницької облдержадміністрації від 29.03.2012 року №843 (Методичні рекомендації щодо завершення навчального року та проведення ДПА),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити План заходів щодо організованого закінчення навчального року та проведення державної підсумкової атестації в 2011-2012 навчальному році (додаток 1).
2. Керівникам загальноосвітніх навчальних закладів:
  - 2.1. Державну підсумкову атестацію в 4-х класах з математики, читання та української мови, провести з 15 по 17 травня 2012 року:
    - 15 травня – математика;
    - 16 травня – читання;
    - 17 травня – українська мова.
  - 2.2. Державну підсумкову атестацію в 9-х класах провести з 14 по 30 травня 2012 року:
    - 14 травня - українська мова (диктант) за текстом, визначеним

Міністерством освіти і науки, молоді і спорту України;

17 травня - математика (варіанти третьої та четвертої частин визначає управління освіти і науки облдержадміністрації).

2.3. Державну підсумкову атестацію в 11-х класах провести з 4 по 11 травня 2012 року:

4 травня з української мови (переказ) за текстом, визначеним Міністерством освіти і науки, молоді і спорту України;

7 травня з математики (варіанти завдань третьої та четвертої частини визначає управління освіти і науки облдержадміністрації).

2.4. Державну підсумкову атестацію, що проводиться у письмовій формі, розпочати о 900 год, а в усній формі – для першої групи – о 9 00, для другої групи – о 14 00 год. Інший час початку проведення атестації керівникам шкіл погоджувати з відділом освіти райдержадміністрації.

2.5. У день проведення письмової атестації у випускних класах оперативного подати у відділ освіти інформацію про учнів, які не пройшли атестацію (через хворобу чи з інших причин) та замовлення на матеріали для повторної атестації.

2.6. До 18.04.12р. надати у відділ освіти інформацію про дату і час проведення свята «Останній дзвоник» (вказати окремо для 11 кл. та інших класів).

2.7. До 18.04.12р. надати у відділ освіти інформацію про дату та час проведення урочистих зборів по врученню документів про освіту випускникам 9 та 11 класів.

3. Райметодкабінету (завідуюча Абельчук З.С.) надати керівникам та педагогічним працівникам району методичну допомогу з питань організації та проведення державної підсумкової атестації для випускників загальноосвітніх навчальних закладів та надіслати у загальноосвітні навчальні заклади методичні рекомендації та поради.

4. Головним спеціалістам відділу освіти Бакалюк Н.М., Заїці О.І.:

4.1. Забезпечити контроль за здійсненням управлінської діяльності керівників за станом виконання навчальних планів і програм у навчальних закладах та заходів щодо організованого завершення 2011-2012 навчального року.

4.2. До 23 квітня здійснити перевірку документації навчальних закладів щодо відповідності оцінювання рівня навчальних досягнень претендентів на нагородження медалями.

4.3. До 30 квітня здійснити перевірку документації навчальних закладів щодо відповідності оцінювання рівня навчальних досягнень претендентів на отримання свідоцтв про базову загальну середню освіту з відзнакою.

5. Контроль за виконанням даного наказу покласти на заступника начальника відділу освіти Заїку О.М.

В.СНІГУР, начальник відділу освіти.

План-календар

Свято «Останнього дзвоника» для учнів 11(12)-х класів – **03.05.2012р.**Вручення документів про повну загальну середню освіту для учнів 11(12)-х класів – **12 – 13.05.2012р.**Свято «Останнього дзвоника» для учнів 1- 10-х класів – **25.05.2012р.**Вручення документів про базову освіту для учнів 9-х класів – **31.05 – 01.06.2012р.**

ДПА:

- 11(12)-х класів за курс повної загальної середньої освіти – **04.05.– 11.05. 2012р.**- 9-х класів за курс базової загальної середньої освіти – **14.05. –30.05.**- 4-х класів за курс початкової загальної середньої освіти – **11.05. – 20.05. 2012р.**

Графік проведення основної сесії ЗНО:

15 травня – хімія (м.Хмельницький)**17 травня – російська мова (м.Хмельницький)****19 травня – географія (м.Красилів)****21, 22 травня – математика (м.Хмельницький)****24 травня – всесвітня історія (м.Хмельницький)****26 травня – іноземні мови (м.Хмельницький)****28, 29 травня – українська мова та література м.Красилів)****31 травня, 1 червня – історія України (м.Красилів)****5 червня – фізика (м.Хмельницький)****7 червня – біологія (м.Красилів)**

ВІТАЄМО зі славними ювілеями!

Бориса Миколайовича
БОГОМАЗА, директора
Красилівського
РБТДЮ – 65!

ВІТАЄМО з Днем народження працівників відділу освіти!

Наталію Михайлівну
Бакалок, головного
спеціаліста відділу
освіти – 18.04

Тетяну Романівну
Ярошук, методиста
РМК – 01.04.

ВІТАЄМО з ювілеями учителів навчальних закладів району!

- Руслана Івановича НЕСТЮКА, Красилівський НВК – 30!
- Олесю Миколаївну ПИЛИПЕНКО, логопеда, – 30!
- Ірину Миколаївну ПОПЛАВСЬКУ, Радісенська ЗОШ І-ІІІ ст. – 30!
- Тамару Петрівну ФРЕДИНСЬКУ, Красилівська ЗОШ І-ІІІ ст. №2 – 40!
- Оксану Василівну КОМАР, Красилівська ЗОШ І-ІІІ ст. №2 – 40!
- Ірину Олександрівну БОЙКО, Красилівська ЗОШ І-ІІІ ст. №3 – 30!
- Тетяну Григорівну БІЛЯВЕЦЬ, Красилівська ЗОШ І-ІІІ ст. №3 – 40!
- Надію Василівну САНДУЛ, Заслучненська ЗОШ І-ІІІ ст. – 30!
- Ольгу Володимирівну ДРОЗД, Западинська ЗОШ І-ІІІ ст. – 50!
- Інну Іванівну БОНДАР, Лагодинецька ЗОШ І-ІІІ ст. – 30!
- Івана Володимировича КИРИЛЮКА, Михайловецька ЗОШ І-ІІІ ст. – 40!
- Людмилу Семенівну КАЯФУ, Михайловецька ЗОШ І-ІІІ ст. – 60!
- Дмитра Михайловича ТИНІВА, Росоловецька ЗОШ І-ІІІ ст. – 55!
- Альону Сергіївну КИЦАЙ, Друженська ЗОШ І-ІІІ ст. – 25!
- Ірину Володимирівну КЛІМЧУК, Закриницька ЗОШ І-ІІ – 45!
- Катерину Панасівну ВИШНІВСЬКУ, Заставківська ЗОШ І-ІІІ ст. – 65!
- Надію Михайлівну ЯСТРЕМСЬКУ, Котюржинецька ЗОШ І-ІІІ ст. – 30!
- Ольгу Леонідівну МИХАЙЛОК, Котюржинецька ЗОШ І-ІІІ ст. – 40!
- Світлану Олексіївну ГРИНЧАК, Писарівська ЗОШ І-ІІ ст. – 40!
- Тетяну Іванівну ПОЛІЩУК, Красилівський РБТДЮ, – 50!
- Ігоря Анатолійовича КОВТУНА, Красилівський РБТДЮ – 50!
- Сергія Петровича ОСАДЧУКА, Красилівський РБТДЮ – 25!
- Людмилу Станіславівну ГОЛУБ, ветерана педагогічної праці, Западинська ЗОШ – 65!